

"STAGES OF FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCIES IN PRIMARY SCHOOL PUPILS BASED ON THE PRINCIPLE OF 4K"

Shukirullaeva Sarbinaz Alliyarovna

Doctoral student of Nukus State Pedagogical Institute

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14249246>

ARTICLE INFO

Received: 25th November 2024

Accepted: 29th November 2024

Online: 30th November 2024

KEYWORDS

Communicative competence, Primary education, Speech activity, Communication methods, Role-playing, Group work, Educational methodology, Interactive approaches, Students' communication skills, Pedagogical strategies.

ABSTRACT

This article is dedicated to the development of communicative competence in primary school students. It discusses the importance of communicative competence in education, the necessity of its development at the primary school level, and effective methods for fostering this skill. The study employs role-playing, group work, discussions, and other interactive methods, analyzing their impact on students' communicative competence. Experimental results demonstrate significant improvements in students' vocabulary, participation in communication, and ability to express their thoughts clearly. The article also offers practical recommendations for educators and suggests directions for future research.

4K TAMOYILI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH BOSQICHLARI

Shukirullaeva Sarbinaz Alliyar qizi

Nukus davlat pedagogika instituti doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14249246>

ARTICLE INFO

Received: 25th November 2024

Accepted: 29th November 2024

Online: 30th November 2024

KEYWORDS

Kommunikativ kompetensiya, Bochlang'ich ta'lim, Nutqiy faoliyat, Muloqot metodlari, Rolli o'yinlar, Guruhiy ish, Ta'lim metodikasi, Interaktiv usullar, O'quvchilarning muloqot ko'nikmalari, Pedagogik yondashuvlar

ABSTRACT

Ushbu maqola bochlang'ich sinflarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasiga bag'ishlangan. Maqolada kommunikativ kompetensiyaning ta'limdagi ahamiyati, uning bochlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'rganilishi zaruriyati, shuningdek, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga doir samarali metodlar muhokama qilinadi. Tadqiqotda rolli o'yinlar, guruhiy ishlash, muhokama va boshqa interaktiv metodlar qo'llanilib, ularning o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri tahlil etilgan. Eksperimental tadqiqotlar natijalari o'quvchilarning so'z boyligi, muloqotda ishtirok etish va fikrlarini aniq ifoda etish

ko'nikmalarining sezilarli darajada yaxshilanganini ko'rsatdi. Maqolada o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar va kelajakda tadqiqotlarni davom ettirish zarurati haqida fikrlar bildirilgan.

XXI asrda ta'lim sohasida global yangiliklar va raqamli texnologiyalar ta'siri ostida o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'quvchilarni shunchaki ma'lumotni yodlash emas, balki uni muloqot orqali qo'llashga o'rgatish ta'lim jarayonining asosiy vazifasiga aylangan. 4K modeli (Kreativlik, Kritik fikrlash, Kommunikatsiya, Kollaboratsiya) boshlang'ich ta'limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda zamonaviy usul sifatida o'zini oqlamoqda. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning bosqichlari va amaliy yondashuvlari batafsil yoritiladi.

4K modeli: Ta'limdagi yangi yondashuv. 4K Tamoyili asosida o'quvchilarni rivojlantirishning ahamiyati

1. Har tomonlama rivojlanish:

4K tamoyili o'quvchilarning faqat bitta soha bilan cheklanib qolmasdan, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, muloqot va hamkorlik kabi ko'plab sohalarda rivojlanishlarini ta'minlaydi. Bu ko'nikmalar ularni nafaqat ta'lim jarayonida, balki hayotda ham muvaffaqiyatli qilishga yordam beradi. 4K tamoyilining har bir elementi o'quvchilarni o'z imkoniyatlarini to'liq ishga solish uchun zarur bo'lgan o'zaro aloqalarni, fikrlarni o'rganish va masalalarni hal qilish kabi qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

2. Ta'limni amaliyot bilan bog'lash:

Bu tamoyil o'quvchilarga o'rgatish jarayonida faqat nazariy bilimlar emas, balki amaliy ko'nikmalar ham berilishini ta'minlaydi. Misol uchun, o'quvchilar muammolarni yechishda turli xil fikrlarni jamlash, guruhda ishlash va ularga asoslangan g'oyalarni birlashtirishni o'rganadilar. Ularning bu ko'nikmalari ular uchun kelajakda yanada muvaffaqiyatli o'rganish va jamoaviy ishlash uchun zarur bo'ladi.

3. O'quvchilarni motivatsiya qilish:

Kreativ fikrlash, tanqidiy fikrlash va hamkorlikni o'rgatish orqali o'quvchilar o'zlari qiziqarli bo'lgan mavzularni o'rganishda motivatsiya topadilar. Shu bilan birga, kommunikatsiya ko'nikmalarining rivojlanishi o'quvchilarga o'z fikrlarini ifodalashda ishonch hosil qilishga yordam beradi, bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

4K modeli dunyo miqyosida zamonaviy ta'limning asosi sifatida qabul qilingan bo'lib, unda quyidagi elementlar alohida ajratilgan:

1. Kreativlik (ijodkorlik): O'quvchilarning yangi fikrlar yaratish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Masalan, ijodiy topshiriqlar, hikoya tuzish, tasviriy san'at elementlarini darsga joriy etish. Ijodkorlik kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilar yangi va qiziqarli usullar bilan o'z fikrlarini ifoda etishni o'rganadilar.

2. Kritik fikrlash (tanqidiy fikrlash): O'quvchilarda muammolarni tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmasini shakllantirish. Masalan, "Nima uchun?" yoki "Qanday qilib?" kabi savollarga javob topish orqali fikrlashga yo'naltirilgan faoliyatlar.

3. Kommunikatsiya (muloqot qilish): Samarali aloqa qilish, o'z fikrini aniq ifodalash va boshqalarni tinglash qobiliyatlarini rivojlantirish. Muloqotning turli shakllarini o'rgatish: og'zaki, yozma va noverbal kommunikatsiya.

4. Kollaboratsiya (hamkorlik): Jamoaviy muhitda ishlash va umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda harakat qilish. Boshlang'ich sinflarda guruhda ishlash mashqlarini yo'lga qo'yish orqali o'quvchilarning bir-birini tushunish va yordam ko'rsatish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Boshlang'ich sinflarda kommunikativ kompetensiyaning ahamiyati Boshlang'ich sinflar bolalarning bilim olishning birinchi bosqichi bo'lib, aynan shu davrda ularning kommunikativ ko'nikmalari shakllanadi.

Shaxsiy rivojlanish: Muloqot ko'nikmalari bolalarda o'z fikrlarini aniq va mantiqiy tarzda ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, o'quvchi o'z his-tuyg'ularini dars jarayonida ifoda etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish: Muloqot orqali bolalar o'zaro hurmat, hamkorlik va murosaga erishishni o'rganadilar.

Bilimlarni samarali o'zlashtirish: O'quvchilarning faol muloqot qilish qobiliyati ularga dars jarayonida savollar berish, muammolarni muhokama qilish va tushunmagan narsalarni aniqlashtirish imkonini beradi.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari

Bosqichlar	Tavsif	Faoliyatlar	Natijalar
1. Tayyorlov bosqichi	O'quvchilarni kommunikativ faoliyatga tayyorlash, kerakli ma'lumotlar va vositalarni taqdim etish	Guruhli va individual ishlar, boshlang'ich treninglar	O'quvchilar muloqot qilishga ishtiyoqli bo'lishadi, asosiy ma'lumotlar egallanadi
2. Ijodiy ishlar bosqichi	Kommunikativ kompetensiyani o'stirish uchun ijodiy mashg'ulotlar va munozara o'tkazish	Dialoglar, munozaralar, drammatizatsiya, loyiha ishlar	O'quvchilar o'z fikrlarini aniq ifoda eta olishadi, yaratish va fikr almashish qobiliyati oshadi
3. Muloqotdagi faoliyatlar bosqichi	Turli vaziyatlarda muloqot ko'nikmalarini o'stirish, o'quvchilarni real hayotga yaqin vaziyatlarda sinovdan o'tkazish	Simulyatsiyalar, roliklar, guruh faoliyatlari	O'quvchilar tahlil qilish va muloqot jarayonlarida to'g'ri qarorlar qabul qilishni o'rganadi
4. Refleksiya va takomillashtirish bosqichi	O'quvchilarning o'z faoliyatini baholash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	O'zaro baholash, guruh muhokamalari, o'z-o'zini tahlil qilish	O'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qilib, qaysi sohalarida yaxshilanishi kerakligini tushunadilar

5. Natijalar va amaliy qo'llash bosqichi	O'quvchilarga o'rgangan ko'nikmalarini amaliyotda qo'llash imkoniyati yaratish	Rejalashtirilgan loyihalar, topshiriqlarni bajarish	O'quvchilar o'z bilim va ko'nikmalarini real hayotda muvaffaqiyatli qo'llay olishadi
---	--	---	--

1. Tayyorlov bosqichi. Bu bosqich o'quvchilarni kommunikatsiya jarayoniga qiziqtirish va tayyorlashga yo'naltiriladi. Asosiy maqsad – bolalarning e'tiborini jalb qilish va ularga qulay muloqot muhiti yaratish.

Faoliyat turlari:

Eshitish ko'nikmasini rivojlantirish: O'qituvchi qisqa matnlar yoki ertaklar o'qib beradi, o'quvchilar esa tinglab, savollarga javob beradilar. Oddiy savol-javob o'yinlari: "Bu nima?" yoki "Kim nima qildi?" kabi savollar orqali muloqotni boshlash. Kichik o'yinlar: "Rasmni tasvirla" yoki "Do'stingga savol ber" kabi mashqlar.

2. Asosiy bosqich. Bu bosqichda o'quvchilarni faol kommunikatsiyaga jalb qilish maqsad qilingan.

Faoliyat turlari: Rolli o'yinlar: Turli vaziyatlarni tasvirlash, masalan, "Do'konda xarid qilish", "Oila a'zolari bilan suhbat". Jamoaviy mashqlar: Guruh bo'lib hikoya tuzish yoki loyihalarni ishlab chiqish.

Yozma kommunikatsiya: Maktublar yozish, kichik insho yoki hikoyalar yaratish.

3. Amaliy bosqich

O'quvchilarning o'rganilgan ko'nikmalarni real hayotda qo'llashlari ta'minlanadi.

Faoliyat turlari:

Taqdimotlar va munozaralar: Har bir o'quvchi o'z fikrini sinf oldida aytadi va savollarga javob beradi.

Hayotiy vaziyatlar: Masalan, "Kasb tanlash" yoki "O'rtoqlar bilan sayohat" kabi mavzularni muhokama qilish.

Problema asosidagi ta'lim: Muammoli vaziyatlar orqali jamoaviy muloqotni rivojlantirish.

Metodlar va vositalar

1. Innovatsion texnologiyalar:

Interfaol taxtalar yordamida muloqotni jonlantirish.

Videomateriallar yoki onlayn platformalardan foydalanish.

2. O'yinlar va mashqlar:

"Kim birinchi topadi?" yoki "Bu nima?" kabi topshiriqlar.

Guruh o'yinlari: "Muammolarni hal qilish" yoki "Qiziqarli suhbatlar".

3. Muloqotga yo'naltirilgan topshiriqlar:

Jamoaviy hikoya tuzish.

Bolalarning ijodkorligini namoyon qilish uchun erkin mavzular berish.

Xulosa 4K tamoyili asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, o'quvchilarga faqat til va muloqot ko'nikmalarini o'rgatish bilan cheklanmaydi. Bu jarayon, ularning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga, jamoada ishlashga, kreativ fikrlashga va

muammolarni hal qilishga qaratilgan. Shunday qilib, o'quvchilar nafaqat bilim olishadi, balki ular jamiyatda muvaffaqiyatli va samarali muloqot qila olishadi.

References:

1. Abdullayev, S. (2019). Pedagogika va psixologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
2. Gulomov, A. (2020). Bochlang'ich ta'limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish metodlari. Toshkent: Fan va texnologiya
3. Kamilova, N. (2021). O'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish: nazariy va amaliy yondashuvlar. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti
4. Shamova, T. (2018). Nutqiy faoliyat va uning ta'limda ahamiyati. Toshkent: Ta'lim.
5. Yuldasheva, M. (2022). Bochlang'ich ta'limda interaktiv metodlarning samaradorligi. Toshkent: Ijtimoiy fanlar.
6. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press
7. Harris, M. (2016). Communication in the Classroom: Strategies for Improving Interaction. London: Routledge
8. Tashkent State Pedagogical University (2019). Pedagogik yondashuvlar va metodlar: Teoriya va amaliyot. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika universiteti nashriyoti
9. Anderson, J. R. (2017). Learning and Memory: An Integrated Approach. New York: Wiley
10. Gulomova, D. R. (2023). Interaktiv darslar yordamida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish. Toshkent: Umid